

REFORMA SISTEMULUI DE PENSIONARE. DE LA UN SISTEM REDISTRIBUTIV LA UNUL INDIVIDUAL PARTICIPATIV

PROIECT DE CERCETARE

Doina
DANILOV

Ministerul Agriculturii
și Industriei Alimentare

Adrian
PERCIUN

Ministerul Agriculturii
și Industriei Alimentare

Ecaterina
ȚURCANU

Ministerul Agriculturii
și Industriei Alimentare

Ecaterina
COJOCARI

Ministerul Muncii
și Protecției Sociale

INTRODUCERE

Scopul și obiectivele propunerii de politică publică:

Scopul acestui proiect de cercetare este de a analiza și propune reforme pentru sistemul de pensionare din Republica Moldova, cu trecerea de la un sistem redistributiv (Pay As You Go sau PAYG) la unul participativ, în care contribuabilii au un control mai mare asupra fondurilor de pensie. Această reformă este necesară pentru a asigura sustenabilitatea financiară a sistemului de pensii, echitatea socială și flexibilitatea necesară în fața provocărilor demografice și economice.

Relevanța problemei supuse analizei:

Sistemul actual de pensionare din Republica Moldova se confruntă cu probleme grave legate de sustenabilitate, echitate și eficiență, care afectează direct nivelul de trai al pensionarilor. Într-un context demografic defavorabil și cu migrație intensă, este imperativă găsirea unor soluții durabile pentru a preveni colapsul sistemului de pensii.

DESCRIEREA PROBLEMEI

Sistemul de pensii din Republica Moldova, bazat pe modelul de tip „Pay As You Go” (PAYG), este sub presiune din cauza **raportului negativ al numărului de contribuabili activi la numărul de pensionari**. Pensile actuale nu asigură un trai decent, pensia medie fiind de 2 578,5¹, ceea ce lasă mulți pensionari în situații de vulnerabilitate economică. Lipsa mijloacelor alternative de economisire pentru pensionare agravează situația. Prin urmare, incapacitatea statului de a acționa astăzi generează probleme de echitate pentru generația următoare, deoarece s-ar solda cu reduceri în volumul prestațiilor, care i-ar afecta pe cei săraci mai mult decât pe cei înstăriți.

Cauzele problemei:

Dependența exclusivă de contribuțiile actuale pentru finanțarea pensiilor

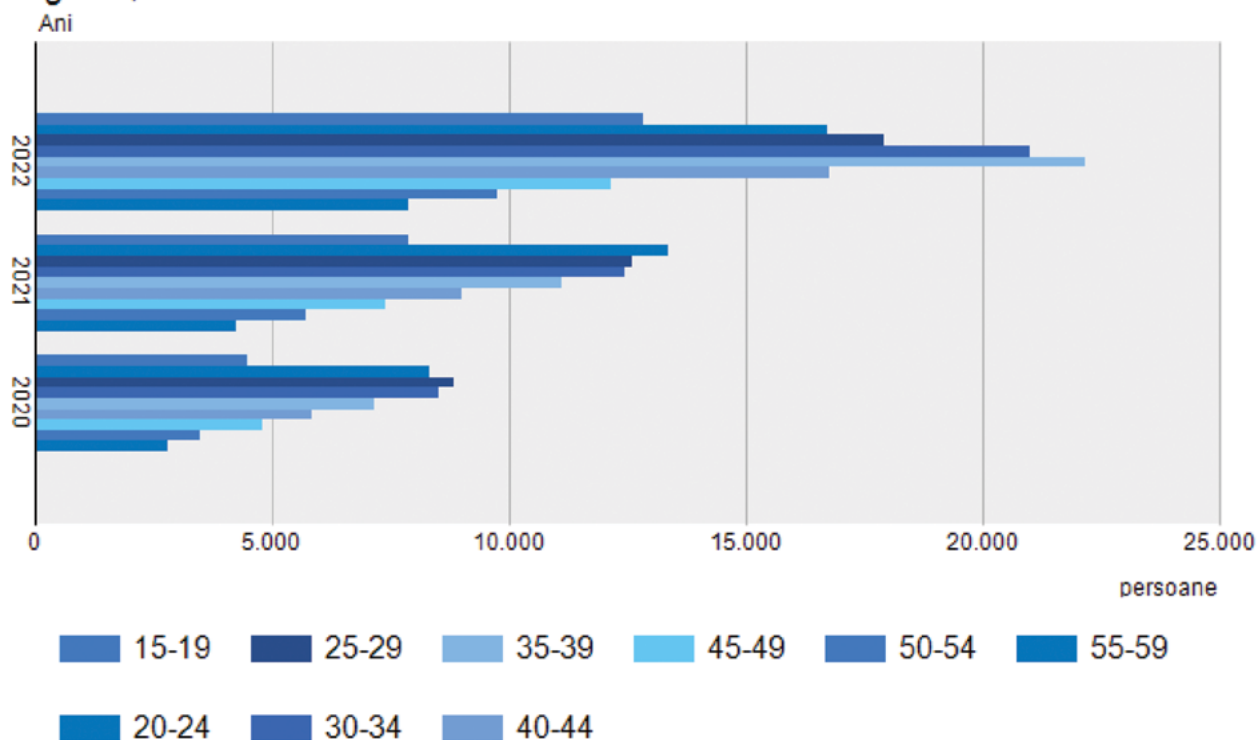
În sistemul redistributiv „Pay As You Go” (PAYG) utilizat în Republica Moldova, pensiile sunt finanțate direct din contribuțiile lucrătorilor activi și ale angajatorilor. Această structură înseamnă că banii colectați de la angajații din prezent sunt folosiți imediat pentru a plăti pensiile celor care sunt deja pensionari, fără a acumula economii pentru viitor. Dacă numărul contribuabililor scade sau dacă există o creștere a numărului de pensionari (din cauza îmbătrânirii populației), sistemul devine ne sustenabil, deoarece veniturile nu mai pot acoperi plățile pensiilor. Dependența exclusivă de contribuțiile actuale limitează capacitatea sistemului de a oferi pensii adecvate, contribuind la sărăcia în rândul pensionarilor.

Migrația

Migrația și în special a tinerilor din Republica Moldova reprezintă o problemă majoră pentru sustenabilitatea sistemului de pensii. Un număr semnificativ de tineri moldoveni aleg să părăsească țara pentru a munci în străinătate, atrași de perspectivele economice mai bune și de posibilitatea unui trai decent pe care nu le pot găsi în țara lor de origine. Această tendință a dus la o reducere considerabilă a numărului de contribuabili activi la fondul de pensii.

.....
1. https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/7

Emigranti și imigranți pe grupe de vîrstă, medii și sexe pe Grupe de vîrste și Ani. Emigranți, Ambele sexe.

Sursă: Banca națională de statistică

Lipsa unui fond național de bunăstare care să asigure stabilitatea pe termen lung

Un fond național de pensii este o rezervă financiară care poate fi acumulată din surplusurile sistemului de pensii în perioadele economice favorabile. În Moldova, însă, nu există un astfel de fond, ceea ce înseamnă că sistemul de pensii nu are resurse financiare suplimentare la dispoziție pentru a stabili plățile de pensii în perioadele de criză. Fără un fond național de pensii, sistemul este extrem de vulnerabil la fluctuațiile economice și demografice. În perioadele de criză sau de scădere a contribuțiilor, nu există fonduri de rezervă care să fie utilizate pentru a menține nivelul pensiilor. Fără un fond care să asigure stabilitatea pe termen lung, orice schimbare negativă în economia națională poate pune în pericol capacitatea sistemului de a plăti pensii adecvate.

Absența mijloacelor alternative accesibile de economisire pentru pensie, cum ar fi fondurile private de pensii

În Republica Moldova, opțiunile de economisire pentru pensie sunt limitate în principal la sistemul public. Fondurile private de pensii sau alte instrumente financiare pentru economisire pe termen lung nu sunt bine dezvoltate sau accesibile pentru majoritatea cetățenilor. Fără alternative private sau alte mecanisme de economisire, cetățenii depind exclusiv de pensia publică. În caz de probleme în sistemul public, aceștia nu au alte surse de venit la pensie. Dacă sistemul public de pensii nu poate oferi venituri adecvate, persoanele nu au o rețea de siguranță financiară prin economii proprii, ceea ce crește riscul de sărăcie la bătrânețe. În absența unor mecanisme atractive și accesibile de economisire, cetățenii nu sunt încurajați să pună deoparte bani pentru pensie, ceea ce duce la o insuficiență a resurselor financiare disponibile după ieșirea din câmpul muncii.

Efectele problemei:

Vulnerabilitate economică ridicată pentru pensionari

Vulnerabilitatea economică ridicată se referă la dificultățile financiare cu care se confruntă pensionarii din Republica Moldova din cauza pensiilor insuficiente pentru a acoperi nevoile de bază. Minimul de existență constituind 2 886,8² pentru al treilea trimestru al anului 2023 exceptând costurile substanțiale pentru medicamente sau proceduri medicale.

2. https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/3

Pensiile oferite de sistemul public, care depind exclusiv de contribuțiile actuale, sunt adesea insuficiente pentru a asigura un nivel de trai decent. Acest lucru poate duce la sărăcie, inabilitatea de a acoperi cheltuielile medicale, alimentare sau de locuință, și la o calitate a vieții degradată pentru persoanele vârstnice. Pensionarii vulnerabili economic devin mai dependenți de ajutorul social, sprijinul familial sau caritabil, ceea ce poate pune o presiune suplimentară asupra resurselor de asistență socială ale statului și asupra familiilor acestora. În condițiile unei pensii reduse, pensionarii se pot confrunta cu riscul de excludere socială, având un acces limitat la servicii de sănătate, educație și alte facilități esențiale pentru o viață activă și participativă în societate.

Presiune fiscală crescută asupra contribuabililor activi

Într-un sistem de pensii care depinde exclusiv de contribuțiile curente, orice dezechilibru între numărul de contribuabili și cel al pensionarilor poate duce la o creștere a poverii fiscale asupra celor care sunt încă activi în câmpul muncii. Pentru a menține echilibrul financiar al sistemului de pensii, guvernul poate fi forțat să crească contribuțiile sociale, ceea ce ar duce la o povară financiară mai mare pentru lucrătorii activi și pentru angajatori. O creștere a contribuțiilor poate duce la reducerea salariilor nete, diminuând puterea de cumpărare a lucrătorilor. De asemenea, ar putea descuraja angajatorii să angajeze mai multe persoane sau să investească în dezvoltarea afacerilor, având un efect negativ asupra economiei. Contribuabilii activi ar putea resimți această presiune ca fiind nedreaptă, mai ales dacă simt că pensiile pe care le vor primi în viitor nu vor reflecta eforturile financiare făcute în prezent, ceea ce poate duce la tensiuni sociale și neîncredere în sistemul de pensii.

Pensionari:

		Numarul pensionarilor, persoane
		Total pe categorii
2015	La 1 ianuarie	669 864
2016	La 1 ianuarie	679 877
2017	La 1 ianuarie	691 212
2018	La 1 ianuarie	716 015
2019	La 1 ianuarie	703 899
2020	La 1 ianuarie	696 011
2021	La 1 ianuarie	686 251
2022	La 1 ianuarie	674 948
2023	La 1 ianuarie	675 674
2024	La 1 ianuarie	674 891

Sursă: Banca națională de statistică

Contribuabili activi:

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Total economie	Total economie	Total economie	Total economie	Total economie	Total economie	Total economie	Total economie	Total economie	Total economie
	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe	Ambele sexe
Numar mediu (in echivalent timp complet)	613 526	601 400	594 219	598 947	613 048	625 203	601 597	622 652	623 600	626 269

Sursă: Banca națională de statistică

Sustenabilitate redusă a sistemului de pensii

Sustenabilitatea redusă a sistemului de pensii indică dificultățile pe care le întâmpină statul în menținerea unui sistem de pensii stabil și viabil pe termen lung, în condițiile actuale. Fără reforme adecvate și fără fonduri naționale de pensii, sistemul se poate confrunta cu dificultăți majore în a asigura plata pensiilor pe termen lung, ceea ce ar putea duce la un colaps financiar. Pentru a menține viabilitatea sistemului, guvernul ar putea fi nevoit să intervină frecvent prin alocarea de resurse bugetare suplimentare sau prin împrumuturi externe, ceea ce poate afecta stabilitatea fiscală a țării. Dacă cetățenii percep că sistemul de pensii nu este sustenabil, încrederea în acesta scade, ceea ce poate duce la o reducere a contribuțiilor și la o evitare a plății acestora, agravând și mai mult problemele financiare ale sistemului.

Grupurile țintă:

- ☐ Pensionarii actuali și viitori.
- ☐ Contribuabilii activi.
- ☐ Autoritățile guvernamentale responsabile de administrarea fondurilor de pensii.

DOCUMENTELE STRATEGICE ȘI SOLUȚIILE EXISTENTE (starea de fapt)

Actualul cadru legislativ din Republica Moldova, bazat pe modelul bismarckian, reglementează un sistem de asigurări sociale în care statul joacă rolul de asigurător obligatoriu. Acest sistem, deși oferă un anumit nivel de protecție socială, este rigid și neadaptat la schimbările demografice și economice.

Până în prezent, au fost făcute eforturi limitate pentru diversificarea opțiunilor de economisire pentru pensii și pentru crearea unui fond național de pensii care să stabilizeze sistemul. Reformele au fost fie insuficiente, fie neimplementate în totalitate, ceea ce menține vulnerabilitățile sistemului.

În acest sens, au fost analizate cele mai importante documente strategice de importanță națională, care mai mult sau mai puțin au tangență cu problematică în cauză.

1. *Legea nr. 156 din 1998 privind sistemul public de pensii constituie primul document strategic;*
2. *Hotărârea Guvernului 165/2017 pentru aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor*
3. *Hotărârea Guvernului 929/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat, alocațiilor sociale de stat, alocațiilor lunare de stat, indemnizațiilor, plăților periodice capitalizate și suportului financiar de stat;*
4. *Legea 198 din 2020 privind fondurile de pensii facultative;*
5. *Hotărârea Guvernului 89/2023 privind aprobarea Planului național de dezvoltare pentru anii 2023-2025;*
6. *Hotărârea Guvernului 953/2022 cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030.*

OBIECTIVE

Termen scurt:

- Identificarea și evaluarea soluțiilor alternative pentru sistemul de pensii, cum ar fi introducerea pensiilor private sau a conturilor individuale de economisire.

Termen mediu:

- Crearea și implementarea unui fond național de pensii pentru a stabili sistemul actual.
- Stimularea contribuțiilor voluntare prin beneficii fiscale și alte mecanisme de încurajare.

Termen lung:

- Trecerea completă la un sistem de pensii participativ, în care fiecare contribuabil are un cont individual de economisire.
- Asigurarea sustenabilității pe termen lung a sistemului de pensii, inclusiv în fața provocărilor demografice și economice.

OPȚIUNI PENTRU REZOLVAREA PROBLEMEI

Fără intervenții

În scenariul în care nu sunt implementate reforme în sistemul de pensii, situația actuală va continua să se agraveze, cu consecințe semnificative atât pentru pensionari, cât și pentru contribuabili și stabilitatea economică a țării.

Presiune fiscală crescută asupra contribuabililor:

- ❑ **Creșterea contribuțiilor sociale:** Pentru a putea acoperi pensiile actuale, guvernul ar putea fi forțat să crească ratele contribuțiilor sociale. Aceasta va pune o povară financiară mai mare pe lucrătorii activi și pe angajatori, ceea ce ar putea avea un impact negativ asupra veniturilor nete ale cetățenilor și asupra economiei în general.
- **Creșterea impozitelor:** În lipsa fondurilor suficiente pentru a susține sistemul de pensii, guvernul ar putea recurge la majorarea impozitelor, afectând astfel și mai mult puterea de cumpărare a cetățenilor și provocând o nemulțumire publică.

Riscul ridicat de scădere a nivelului de trai pentru pensionari:

- **Pensii insuficiente:** Fără reforme, pensiile vor rămâne la un nivel scăzut sau chiar vor scădea în termeni reali, din cauza inflației și a creșterii costurilor de trai. Aceasta va duce la o scădere continuă a nivelului de trai pentru pensionari, crescând riscul de sărăcie și excluziune socială.
- **Acces limitat la servicii de bază:** Pensionarii se vor confrunta cu dificultăți tot mai mari în accesarea serviciilor de sănătate, îngrijire și alte necesități de bază, ceea ce va afecta calitatea vieții acestora și va spori inegalitățile sociale.

Sustenabilitate redusă a sistemului de pensii:

- **Deteriorarea echilibrului financiar:** Fără reforme, decalajul dintre contribuțiile colectate și pensiile plătite va continua să crească, punând o presiune tot mai mare asupra bugetului de stat. În timp, acest lucru va duce la o destabilizare a sistemului de pensii și va crește riscul de incapacitate de plată a pensiilor.
- **Creșterea deficitului bugetar:** Pentru a susține sistemul de pensii, guvernul ar putea fi nevoit să aloce fonduri suplimentare din bugetul de stat, ceea ce ar putea duce la creșterea deficitului bugetar și, în consecință, la creșterea datoriei publice. Aceasta ar reduce capacitatea guvernului de a finanța alte sectoare esențiale, cum ar fi educația, sănătatea și infrastructură.
- **Pierderea încrederii în sistem:** Pe măsură ce sistemul devine tot mai instabil, încrederea publicului în capacitatea guvernului de a asigura pensii decente va scădea. Acest lucru poate duce la o scădere a conformării voluntare la plata contribuțiilor sociale, agravând și mai mult problemele financiare ale sistemului.

Fără intervenții și reforme structurale, problemele actuale ale sistemului de pensii din Republica Moldova vor continua să se adâncească. Pensionarii vor fi cei mai afectați, confruntându-se cu o deteriorare a nivelului de trai și cu dificultăți economice majore. În același timp, contribuabilii activi vor resimți o povară fiscală tot mai mare, iar sistemul de pensii va deveni din ce în ce mai ne sustenabil pe termen lung. Această lipsă de acțiune poate duce, în cele din urmă, la o criză socială și economică majoră.

Intervenții comprehensive

În situația ideală, intervențiile statului în reformarea sistemului de pensionare vor stabili semnificativ sectorul social și vor oferi o sustenabilitate și reziliență sporită indiferent de crizele care pot apărea pe parcurs.

Trecerea de la conceptul „Pay As You Go” la unul individual-participativ

- **Contribuție individuală echitabilă:** Această abordare ar permite contribuabililor să-și sistematizeze cheltuielile prioritizând necesitățile în funcție de veniturile lunare, oferind de altfel posibilitatea de a-și gestiona veniturile și depozita în conturile sociale contribuția minimă obligatorie sau chiar și o sumă mai mare.

- **Transparență în domeniul raporturilor de muncă:** La capitolul contribuțiilor sociale, implementarea acestui concept ar oferi credibilitate contribuabililor diminuând practicile ilegale de micșorare a fondului salarial sau a plăților salariale în plic. Aceasta va fi posibilă odată ce individul va fi autorizat să-și gestioneze impozitele sociale.

Crearea unui sistem de pensionare bazat pe piloni

- **Alternative sustenabile:** Pilonizarea sistemului de pensionare după modelul român sau cel singaporez oferă posibilitate contribuabililor de a-și garanta la pensie un venit predictibil și suficient pentru a-și asigura traiul. Totodată, crearea unui sistem de piloni elimină parțial monopolul statului în sfera plăților sociale.
- **Oportunități investiționale „from system to me”:** Având pus la dispoziție pensiile private ca mecanism alternativ de plăți sociale, contribuțiile pot fi utilizate de către Stat, companii sau bănci, pentru a investi și multiplica soldul. La fel, aceste investiții vor acoperi rata inflației și devalorizarea banilor din conturi.

Crearea unui fond național de bunăstare

- **Sustenabilitate pe termen mediu și lung:** Crearea fondului național de bunăstare va permite în primul rând Statului să asigure sistemul de plăți sociale cu un backup pentru situațiile de criză în care se poate pomeni sistemul, permițând nivelarea ratei inflației prin decontări directe pensionarilor afectați. În definitiv, acest fond va fi suplinat din surplusurile bugetare, contribuțiile private ale companiilor sau direct de cetățeni fiind scutiți de anumite taxe sau oferindu-se alte facilități.

Grosso modo, abordarea expusă va remedia situația precară pe termen lung, având drept scop principal remodelarea sistemului de pensii și sporirea calității vieții persoanelor de vârstă a treia. Această abordare va lupta cu motivul sau mai bine spus motivele problemei, dar nu cu simptomatice. Totodată, această reformă va încuraja tinerii să muncească legal întrucât parțial va dispărea percepția conform căreia „la pensie nu poți avea un trai decent”.

Cu toate acestea există și o serie de dezavantaje. Pentru a implementa corect măsurile este nevoie de un suport financiar din parte statului. În primă fază noi vorbim despre o perioadă de tranziție care va afecta nemijlocit bugetul național punând presiune atât pe stat cât și pe contribuabili. Pentru a fi mai explicit, această reformă în primă fază va afecta doar anumite generații născuți după anul X. La fel, pe termen mediu și scurt efectele de la reformă nu vor fi vizibile de unde și pot apărea anumite riscuri precum: costuri ascunse, repulsie socială, erori în calcularea și gestionarea atât a fondurilor private cât și a fondului național de bunăstare.

Intervenții parțiale

Dat fiind faptul că reforma propusă este una destul de costisitoare și complicat de implementat în starea ei ideală, o intervenție parțială este la fel posibilă. În cele din urmă, măsurile adoptate vor ținti anumite efecte ale problemei precum vulnerabilitatea economică la pensionari sau accesul la servicii calitative de orice natură.

Suplinirea listei indemnizațiilor și ajutoarelor sociale cu noi poziții pentru pensionari

- **Scăderea gradului de vulnerabilitate economică:** Extinderea listei indemnizațiilor și ajutoarelor sociale pentru pensionari pot oferi un suport suplimentar pentru acoperirea costurilor de trai, cum ar fi alimentele, medicamentele și utilitățile. De asemenea, introducerea unor indemnizații specifice pentru nevoile medicale sau pentru îngrijirea la domiciliu poate reduce povara financiară a pensionarilor care se confruntă cu probleme de sănătate. În plus, ajutoarele destinate sprijinirii accesului la servicii sociale și educație financiară pot îmbunătăți capacitatea pensionarilor de a gestiona resursele financiare. Astfel, prin diversificarea și extinderea ajutoarelor sociale, se poate contribui la creșterea calității vieții pensionarilor și la reducerea riscurilor de excluziune socială

Crearea unui program unic destinat angajărilor part-time pentru pensionari

- **Sporirea incluziunii sociale pentru pensionari:** În primul rând, un astfel de program le oferă pensionarilor oportunitatea de a rămâne activi profesional, ceea ce le îmbunătățește starea de bine mentală și fizică. Participarea la activități de muncă le permite să interacționeze cu alți oameni, reducând astfel

sentimentul de izolare socială. În plus, venitul suplimentar obținut din muncă poate ajuta pensionarii să-și îmbunătățească situația financiară, oferindu-le mai multă independență și capacitatea de a-și acoperi nevoile de bază. De asemenea, programul poate fi adaptat pentru a se potrivi nevoilor și abilităților lor, asigurându-se că locurile de muncă sunt accesibile și potrivite. Astfel, angajarea part-time nu doar că sprijină pensionarii din punct de vedere economic, dar și le îmbunătățește calitatea vieții și îi integrează mai bine în comunitate.

Indexarea pensiilor cu o valoare mai mare decât rata inflației

- **Îmbunătățirea progresivă a calității vieții:** Indexarea pensiilor cu o valoare mai mare decât rata inflației va ajuta pensionarii prin menținerea sau creșterea puterii lor de cumpărare. Aceasta le va permite să facă față mai ușor cheltuielilor esențiale, cum ar fi alimentele și medicamentele. De asemenea, le va oferi mai multă libertate financiară pentru a se bucura de activități recreative și servicii necesare, contribuind astfel la o stare de bine generală. În plus, pensionarii se vor simți mai în siguranță și mai susținuți, ceea ce îi va încuraja să se implice activ în comunitate.

Abordarea parțială la care fac referire măsurile expuse mai sus permite acționarea rapidă pe anumite efecte ale problemei. În acest context pot fi evidențiate câteva avantaje palpabile precum acces rapid la servicii gratuite, incluziune profesională chiar și după pensionare ca suport pentru persoanele care își doresc continuarea serviciului, efecte rapide asupra nivelului de trai al pensionarilor și eradicarea parțială a vulnerabilității economice.

Chiar și așa există și o serie de dezavantaje care îngreunează implementarea acestei abordări. În primul rând aceste măsuri vor genera și costuri suplimentare care și mai mult vor pune presiune pe bugetul național și contribuabili. În al doilea rând, output-urile vor fi de termen mediu și scurt neavând continuitate pentru generațiile următoare întrucât se vor baza pe același mecanism care există acum. În al treilea rând abordarea nu face nimic altceva decât să camufleze efectele problemei neavând potențial în a o rezolva (luptăm cu simptomele nu cu problema în sine).

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Fără intervenții

- Respectarea status quo-ului actual adică politica laissez faire în materie de intervenții în sistemul de pensionare va genera pe viitor o serie de probleme și reacții adverse care, la pachet cu o economie slabă sau în curs de dezvoltare vor duce la colapsul întregului mecanism de plăți sociale. Rămânând la abordarea PAYG bazată exclusiv pe contribuțiile curente, Republica Moldova riscă să fie în imposibilitate de a menține sistemul de plăți sociale din surse proprii fiind nevoită să contracteze împrumuturi masive pentru a menține sistemul de pensii. Pe lângă faptul că sistemul în sine va funcționa defectuos nu va fi posibilă asigurarea unui minimis adecvat pentru trai. Altfel spus, sistemul va fi dependent de asistența externă și de contribuabilii activi, fiind exersată o presiune și mai mare asupra indivizilor și a bugetului național.

Prin urmare, neintervenția statului în acest sector nu doar va suprasolicita bugetul național, dar va adânci și mai mult prăpastia economică dintre contribuabili și pensionari acutizând vulnerabilitatea economică celor de pe urmă. Astfel, această abordare nu este plauzibilă în contextul reformei sistemului de pensionare.

Intervenții comprehensive

- Abordarea comprehensivă oferă posibilitatea de a interveni structural asupra problemei, modelând în totalitate sistemul actual cu perspectiva de dezvoltare și adaptare la necesitățile viitoare. Chiar dacă în materie de implementare aceasta pare a fi cea mai complexă și costisitoare în timp, investițiile se vor amortiza progresiv având la final un sistem funcțional și pregătit pentru orice calamități economice sociale sau chiar demografice. Evident că nu putem vorbi despre un sistem sută la sută autonom care singur va funcționa însă, cu certitudine nivelul de asigurare a generațiilor viitoare va crește exponențial odată cu implementarea măsurilor sus-menționate. Cel mai problematic pare a fi crearea ecosistemului plăților sociale, întrucât ne vom confrunta cu o serie de costuri care momentan nu pot

fi acoperite în totalitate din bugetul național. Totodată, efectele de la reforma dată vor avea un impact de lungă durată care teoretic pot genera anumite reticențe la nivel societal.

Cu toate acestea, dacă ne dorim intervenții anume asupra cauzelor problemei dar nu a simptomaticei, această reformă are cel mai mare potențial și trebuie implementată în măsura în care ne dorim un sistem transparent, competitiv, atractiv pentru generațiile viitoare și nu în ultimul rând cu perspectivă. Prin implementarea setului de măsuri din abordarea comprehensivă, treptat vom crește credibilitatea în întreg sistem, întrucât tinerii vor fi mai predispuși să lucreze în conformitate cu raporturile de muncă fiind gradual eliminată practica salariului în plic. La fel, un avantaj semnificativ îl constituie sustenabilitatea și reziliența noului sistem astfel, turbulențele economice, sociale sau demografice nu vor mai avea un impact atât de mare asupra plăților sociale.

Intervenții parțiale

- În scenariul intervențiilor parțiale unde statul rămâne a fi principalul monopolist în sfera plăților sociale, efectele de la abordarea parțială vor îmbunătăți semnificativ traiul pensionarilor. Oferind accesul la servicii calitative și gratuite vom echilibra nivelul de trai al pensionarilor în raport cu veniturile lor actuale micșorând semnificativ vulnerabilitatea economică și socială a acestora. La fel, creând un mediu profesional prielnic, noi vom crea premise pentru a-și continua activitatea profesională chiar dacă va fi un job part-time. Astfel, pensionarii vor rămâne activi din punct de vedere profesional și vor avea posibilitatea să nu rămână ostracizați în raporturile sociale. Totodată, intervenind pe paliera indexării pensiilor vom avea posibilitatea să asigurăm o creștere adecvată a pensiilor care teoretic vor acoperi costurile suplimentare generate de inflație.

În definitiv, această abordare oferă posibilitate statului să intervină prompt asupra problemei, îmbunătățind rapid și semnificativ binele general al pensionarilor. Chiar și așa, într-un final intervențiile nu vor fi decât superficiale deoarece problema în sine nu va fi remediată. Cel mai probabil pentru a acoperi costurile necesare va fi pusă o presiune și mai mare asupra bugetului național. Nu putem fi siguri că pensionarii vor fi suficient de motivați pentru a-și continua activitatea profesională în mod part-time. Și nu în ultimul rând, intervențiile parțiale vor avea un impact de medie și scurtă durată care prin excelență vor duce într-un final la același deficiențe ca și în cazul sistemului actual

PAȘII URMĂTORI

Pașii următori pentru implementarea reformei sistemului de pensionare din documentul analizat sunt:

1. Stabilirea etapelor de implementare:

- **Identificarea și evaluarea soluțiilor:** Analizarea opțiunilor propuse, cum ar fi introducerea fondurilor private de pensii, crearea unui cont individual de economisire și dezvoltarea unui fond național de bunăstare.
- **Crearea cadrului legislativ:** Modificarea legilor existente pentru a permite trecerea la un sistem de pensii participativ, bazat pe contribuții individuale și fonduri private.
- **Implementarea treptată a sistemului participativ:** Aceasta implică schimbarea treptată a sistemului „Pay As You Go” (PAYG) și oferirea de opțiuni alternative, cum ar fi contribuțiile voluntare și stimulente fiscale pentru economisire.

2. Calendar detaliat pentru următorii pași:

- **Pe termen scurt (1-2 ani):** Analiza soluțiilor, pregătirea legislației, identificarea resurselor financiare și lansarea campaniilor de informare pentru contribuabili.
- **Pe termen mediu (2-5 ani):** Implementarea primelor etape ale reformei, cum ar fi crearea fondului național de bunăstare și introducerea fondurilor private de pensii.
- **Pe termen lung (5-10 ani):** Finalizarea tranziției către un sistem participativ, monitorizarea și ajustarea constantă a sistemului în funcție de rezultate.

3. Procedurile de monitorizare și evaluare:

- **Monitorizare periodică:** Crearea unui mecanism de raportare regulată a progresului implementării reformei.
- **Evaluare anuală:** Evaluarea impactului economic și social al reformelor asupra contribuabililor și pensionarilor, prin indicatori de sustenabilitate și echitate.

- **Ajustări continue:** Revizuirea măsurilor implementate pentru a asigura adaptarea la condițiile economice și demografice în schimbare.

4. Implicarea tuturor părților interesate:

- **Consultări publice și cu experți:** Organizarea de dezbateri și consultări cu pensionari, angajatori, sindicate și experți din domeniul economiei și al asigurărilor sociale, pentru a asigura o implementare echitabilă și bine informată.
- **Colaborarea internațională:** Posibilitatea de a apela la experiența altor țări care au implementat reforme similare, precum România sau statele din Europa Centrală și de Est, pentru a adapta bunele practici.

5. Gestionarea tranziției financiare:

- **Crearea unui mecanism de tranziție:** Pentru a evita presiunea pe bugetul național și impactul brusc asupra contribuabililor, este necesară o gestionare atentă a tranziției de la sistemul PAYG la sistemul participativ.
- **Găsirea surselor de finanțare:** Identificarea surselor de venit, inclusiv fonduri externe, investiții și posibile parteneriate public-private, pentru a susține reforma pe termen mediu și lung.